

5 Å bli tatt på alvor, selv når man ikke er alvorlig

Sønneland, 2024

Lesesenteret, UiS/Språkløyper.no

Å lytte til opptak av elevsamtaler, er en gavepakke. I ro og mak kan lærer få tak i *hva* elevene sier, *hvordan* de responderer på teksten og *hvordan* de responderer på sine medelevers ytringer. Lærer kan rett og slett få tak i hva elevene forstår og til og med hvordan de uttrykker det de forstår. Det er et fruktbart utgangspunkt på vei mot å utvikle forståelsen både hos elever og lærere. Det å ta seg tid til å lytte ordentlig til opptak som man både kan stoppe og spille på ny, er en verdifull investering på vei mot å få kunnskap om elevenes forståelser, erfaringer og deres *sam-tale*. Når vi har tilgang til og kunnskap om hvor elevene er i sin utvikling, er det mye lettere å planlegge veien videre enn når vi ikke vet. Ekte kjennskap til elevenes tekstforståelse er svært godt å ha med seg videre i planleggingsarbeidet.

Å lytte i ro og mak er en ting, men å få tak i den samme informasjonen og kunnskapen midt i kampens hete mens ytringene mer eller mindre gjaller veggimellom, er en annen. Likevel, det er mulig også i denne situasjonen å få tak i hva elevene snakker om, slik at vi kan hjelpe dem til å utvikle tankene og erfaringene sine. Lærer kan for eksempel gå mellom gruppene for å forsøke å få med seg hva elevene snakker om og hvordan de snakker om det. I denne situasjonen er det viktig å huske på at man ikke må gå altfor nære - da risikerer man nemlig at elevene begynner å snakke om teksten på måter de tror læreren vil de skal. Vi har mer enn en gang sittet som synlige fluer bakerst i klasserommet og blitt overrasket over og nysgjerrige på hvorfor gruppesamtalen endrer seg så fort lærer nærmer seg.

Men, dersom lærer har beveget seg tilsynelatende uanfektet rundt i klasserommet, kikkende ut vinduet med ørene på stilker og tjuvlyttet, er det stor sjanse for at hen får med seg sentrale tema som samtalen dreier rundt i de ulike gruppene. Det hen kan fundere på etter å ha identifisert ulike tema fra samtalen, er hvordan dette kan tas opp i plenum. En mulighet kan være å skrive opp de ulike temaene på tavla – ett fra hver gruppe. Deretter kan gruppene plassere seg oppe ved tavla og skrive opp punkter de lurer på, refleksjoner de har gjort seg, eller ideer de har. Etter 3-4 minutter, kan så elevgruppene bytte tema og skrive noe som ikke allerede er skrevet før. Til slutt, når alle gruppene er gjennom, kan de forflytte seg mellom temaene og se hva andre har tenkt og skrevet.

En annen måte å utvikle elevenes erfaring og forståelse på, er plenumssamtale i etterkant av gruppesamtalene. Plenumssamtale er både en mulighet for elevene å henvende seg til hverandre som klasse og dele sine erfaringer med alle sammen, og samtidig er det en mulighet for lærer å samle troppene på en måte som er med og skaper den faglige fellesskapsfølelsen. Et viktig steg i retning av å bygge slike fellesskap, er at elevene opplever at det er viktig at de deltar med sine tanker og ideer. Det hjelper lite om lærer inviterer til deling i plenum, dersom hen ikke egentlig er interessert i hva elevene kommer med. Det gjennomskues raskt. En måte å vise at man tar elevenes bidrag i plenum på alvor, er enkelt og greit at man lytter og bekrefter at man både hører og anerkjenner bidraget. «Mmm», «ok», «syns du det», «sier du det», «interessant», «javel», er responser de fleste lærere gjenkjenner og tyr til. Disse er vel og bra, og signaliserer både støtte og anerkjennelse. Og så kan det være verd å ha i bakhodet, at om alle tanker og bidrag blir møtt på en utelukkende støttende måte, så kan det fremstå som at alt som sies er like-gyldig. Eller likegyldig. Det er en hårfin balanse mellom å anerkjenne og å lukke samtalerommet for andre forslag. Utbryter vi «JA! Akkurat!» som respons til Trudes bud på tolkning, er det lett å forstå at andre lar være med å komme med andre forslag. En ordentlig støtte kan altså rett og slett ekskludere andre forslag.

Like viktig som ukritisk støtte og anerkjennelse, er den lille utfordringen til det som blir sagt – som også fungerer som demonstrasjon på at lærer tar elevenes ytringer på alvor. «Kan du forklare oss hvordan du kom frem til det» til Trude, hjelper henne å sette ord på slutningene hun har dradd og erfaringene hun har gjort seg, og hjelper henne videre. Balansen mellom bekreftelse og utfordringer bidrar til utvikling av elevenes erfaringer. Å ta elevenes på alvor, handler om å anerkjenne bidragene fra dem som en del av den faglige samtalen, helt på ordentlig, og å stille de spørsmålene som ytringene

deres reiser. Og ja, det gjelder til og med – og kanskje til og med særlig - når tanker og ideer kommuniseres gjennom tøys, tull og lek.

Lærer sin viktige rolle enten hen velger å la elevene stå foran tavlene selv, eller at hen åpner rommet for helklassesamtale om sentrale tema, er å legge merke til eller identifisere potensialet i det elevene sier, uansett om de ytres gjennom en alvorlig eller lekende diskurs. Dette er en øvelse som både krever tålmodighet, oppmerksomhet og velvilje og det kan være lurt og rett og slett ta seg tenkepauser når elevene deler i plenum. Læreren benytter noen ganger anledningen til å skrive opp det elevene sier, nesten som de hadde gjort selv på tavlene. Da kan vi både gjenta for å sjekke med elevene at vi har forstått og hørt riktig: «Marie, var det sånn at du lurte på hva som gjorde at bestemoren falt ned i brønnen»? – og få enten bekreftelse eller nyansering. Lærer kan også sette det elevene sier i forbindelse med hverandre: «det du sa, Fredrik, om at bestemoren hadde fått stein i stedet for vann i bøttene, på hvilken måte kan det være et mulig svar til det Marie spurte om?» Når elevene deler i plenum, kan det komme opp mange forskjellige tanker, ideer, følelser og refleksjoner, og lærer har en viktig rolle i å binde ytringene sammen og ikke minst, tydelig vise elevene hvordan de eventuelt henger sammen og hvordan de ikke henger sammen.